



CeMIS

Centre for Migration and Intercultural Studies
University of Antwerp

Kwetsbare jongeren versterken door onderwijs

Christiane Timmerman

CeMIS

USAB 22 februari 2016

SES - Onderwijs

- Socio-economische situatie beïnvloedt onderwijskansen
- Vroegtijdig schoolverlaten beïnvloedt socio-economische situatie in volwassen leven

Vroegtijdig Schoolverlaten

- Terugdringen van vroegtijdig schoolverlaten is één van de centrale doelstellingen van **EU2020** en het **Vlaamse onderwijsbeleid**
- **Vroegtijdige schoolverlaters (ESL):**
 - *‘personen tussen de 18 en 24 jaar die enkel lager secundair onderwijs hebben genoten en geen opleiding of onderwijs meer volgen’* (EU Raad, 2011; Europese Commissie, 2013).

RESL.eu project

- Reducing Early School Leaving in Europe
- onderzoek in 9 EU landen (EU 7^{de} kader Programma)
- Inzicht verwerven in **mechanismen en processen** die ESL beïnvloeden
- in welke mate **Vlaamse beleidsmakers** de **Europese doelstellingen** rond terugdringen van ESL toepassen en wat de gevoeligheden zijn hieromtrent

Oorzaken ESL

- Factoren op verschillende niveaus
 - micro-niveau van de individuele student
 - meso-niveau van de sociale groep of institutie (school, familie, buurt)
 - macro-niveau van de bredere maatschappij (onderwijssysteem, arbeidsmarkt)

Onderzoek ESL

- Survey: **7 landen** (Belgie, UK, Zweden, Portugal, Nederland, Polen, Spanje) bij **19,000 studenten** (minimum 2,000 in elk land)
- School engagement correleert met
 - gender, studierichting, familie status, migratie achtergrond
 - ondersteuning door ouders, vrienden, leraars,
 - Onderwijs- en arbeidsaspiratie.

Resultaten

- In de meeste landen: **laag school engagement, vaker bij:**
 - Jongens
 - Autochtonen (!)
 - Eén ouder-, nieuw samengesteld gezin
 - Beroepsopleiding
- Belang van **steun van ouders, vrienden en leraars**
- => **deel uitmaken van het onderwijs!**
- **Jongens** rapporteren minder steun van leraars dan meisjes
- **Meisjes** rapporteren hogere aspiraties voor hoger onderwijs en hoger status carrières dan jongens (vooral in België, Spanje en Portugal).

Resultaten – Beleid

- => Al deze factoren zijn **verbonden**
- => Een maatregel die focust op één element biedt geen oplossing op wat **inherent een sociaal gegeven** is
- ESL is geen individueel proces maar moet omliggende **sociale context en opportuniteits structuren** meenemen.
- Vele jongeren starten vanuit een preciaire socio-economische positie en hebben reeds vele obstakels tegen gekomen.
- => scholen kunnen niet compenseren voor alle moeilijkheden
- => cross-sector teams kunnen sommige van de school-externe zaken aanpakken

Beleid

- **concrete richtlijnen** voor terugdringen ESL snel opgepakt door Vlaamse beleidsmakers
 - 50 concrete acties, in het onderwijs, op de arbeidsmarkt en het middenveld
 - grote nadruk op de detectie en de monitoring van vroege signalen van een gebrek aan schoolbetrokkenheid (Spijbelactieplan).

Duaal leren

- Schoolmoeïe jongeren ouder dan 15 jaar:
 - leren en werkervaringen => werkplekgericht leren aangeboden.
 - watervalachtige structuur van het Vlaamse onderwijs
 - => **negatieve stereotypes** van Duaal Leren
 - => vooral jongeren met een **problematisch schoolparcours**
 - Populatie Duaal leren: jongens, leerlingen met een andere thuistaal dan Nederlands en/of migratieachtergrond en leerlingen afkomstig uit gezinnen met een lagere socio-economische status

Effectief beleid?

- Deze maatregelen:
 - geen significant verschil
 - ESL: resultaat van een complex geheel van factoren
- **Mogelijke pistes:**
 - actiever kwalificatiebeleid
 - minder gefragmenteerde beleidsinitiatieven
 - meer onderzoek naar bestaande beleidsinitiatieven (participatie in kleuteronderwijs, gelijke kansen beleid, spijbelacties, time-out projecten, etc)
 - hervormingen van het deeltijds beroepsonderwijs en werkplekleren
 - volwassenonderwijs

Mogelijke Initiatieven

- **hervorming van het secundair onderwijs:**
 - sterkere link tussen de arbeidsmarkt en de kwalificaties die behaald worden in het onderwijs (SERV)
- O.a. versterken van **werkplekieren**
 - studenten aantrekken die bewust kiezen voor deeltijds beroepsonderwijs = > positieve studiekeuze
 - meer studenten aanzetten om een stage te doen
 - aantal stageplaatsen en de kwaliteit ervan verhogen
 - => tegemoet komen aan de beperkingen van het bestaande stelsel, door voldoende onderwijskwalificaties en waardevolle ervaringen en vaardigheden op de arbeidsmarkt voor een grote groep van (kwetsbare) studenten.

Structurele hervorming

- debatten rond meer **structurele hervormingen** van het secundair onderwijslandschap te gepolitiseerd om doorgevoerd te worden
- => één van belangrijkste manieren om vroegtijdig schoolverlaten een halte toe te roepen.
- **twee grote kampen** die deze structurele hervormingen al dan niet willen doorvoeren.

PISA

- **Interpretatie PISA-resultaten** => illustreert de achterliggende redeneringen van voor- en tegenstanders van onderwijshervormingen en hoe discussies rond de preventie van vroegtijdig schoolverlaten hierin passen.
- Vlaamse jongeren hoogste scores voor wiskunde, wetenschappen en lezen
- **Tegenstanders** van structurele hervormingen
 - vrezen voor neerwaartse nivellering en aantasting toppositie van het Vlaamse onderwijssysteem
- **Voorstanders** van structurele hervormingen
 - erg grote ongelijkheden tussen de PISA testresultaten

Relatie SES - Onderwijs

- Het Vlaamse onderwijssysteem:
 - 10% best scorende leerlingen op de PISA-testen
 - 10% meest slecht presterende leerlingen
- de **impact van achtergrondkenmerken**, zoals migratieachtergrond en socio-economische status, op onderwijsprestaties één van de grootste van alle OESO-landen
- Het Vlaamse onderwijssysteem lijkt niet of **onvoldoende te compenseren** voor deze achtergrondkenmerken.
- Ondanks vele financiële steun die scholen krijgen van de Vlaamse overheid, bijvoorbeeld als onderdeel van het Gelijke Onderwijs Kansendecreet, lijken deze ongelijkheden niet te zijn afgenomen over de tijd heen

Hervormingen

- Onderwijshervormingen: **ongelijkheden beperken**
 - leerlingen pas later in hun schoolcarrière een meer geïnformeerde studiekeuze laten maken
 - alle leerlingen een brede basisvorming
 - beter voorbereid zijn op de snel veranderende economie
 - technische en praktische vormingen versterken om uiteindelijk ook meer gewaardeerd te worden
 - het begeleiden van kwetsbare jongeren:
 - => **leerling en zijn omgeving erbij hoort**
 - => **leerling gelooft in een betere toekomst via onderwijs**